

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

תוכן

- א. מניין לגזר דין של צבור ... אף על גב שנחתם נקרע שנאמר ... ביחיד אימת ... עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.....1
- ב. בתשעה באב הרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר ... צום הרביעי ... צום העשירי זה עשרה בטבת.....2
- ג. בטלה מגילת תענית.....4

דף יח.

א. מניין לגזר דין של צבור ... אף על גב שנחתם נקרע שנאמר ... ביחיד אימת ... עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים

אף על פי¹ שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד², שנאמר (ישעיהו נה פסוק ו) דְרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ קְרָאָהוּ בְהִיזְתּוֹ קְרוֹב, במה דברים אמורים ביחיד, אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצועקים בלב שלם הם נענין שנאמר (דברים ד פסוק ז) פֶּה' אֵלֵהֶנּוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֱלֹיוֹ.

ולפיכך בעשרת ימי תשובה³, בימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים מרבית בתפלות ותחנונים שהתפילה בהם מקובלת יותר. ששקולה תפילת היחיד להתקבל בעשרת ימי תשובה כתפילת הציבור כל השנה. ומשום כך היה נראה שמי שקשה לו לכיין כל כך כשמתפלל עם הציבור, וכשהוא מתפלל ביחידות הוא מכיין טוב יותר, שעדיף היה לו להתפלל ביחידות בימים אלו שתפילת היחיד שקולה כתפילה בציבור. ויש שנהגו משום כך להתפלל בימים אלו ביחידות⁴.

¹ רמב"ם הלכות תשובה פרק ב הלכה ו

² בגזר דין דוקא בעשרת הימים שבין ר"ה ליוה"כ, אבל בדליכא גזר דין אפי' בשאר ימות השנה נענים ובצבור אפי' בשאר הימים יועיל גם לאחר גזר דין. ובוה מיושב דפ"ק דתענית (ת). דאמר ר' אמי אין תפילתו של אדם נשמעת וכו' הא ביחיד הא בצבור נמצא דצבור אין צריכין לב שלם היפך רבינו ז"ל דרבינו איירי כאן באיכא גזר דין ומשו"ה אפי' צבור צריך לב שלם משא"כ בש"ס שם איירי דליכא גזר דין. יצחק ירנן שם.

³ שו"ע ונו"כ תרב א

⁴ שו"ת אור לציון חלק ד – הערות פרק ו – דיני עשרת ימי תשובה הערה ט וראה גם בספר אור לציון תשובות ח"ב פרק ז' תשובה כי שנתבאר שתפילה בכוונה וביחידות עדיפה מתפילה בציבור שלא בכוונה, אלא שאין לנהוג כן אלא באקראי, שלא ירגיל את עצמו להתפלל ביחידות, ע"ש. אלא שאין לזלזל ח"ו להתפלל ביחידות שלא לצורך, ויש להשתדל תמיד ככל האפשר להתפלל בציבור.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

ואומרים אבינו מלכנו ערב ובוקר, מלבד בשבת ואפילו אם חל מילה, שאין אומרים תחנון, אפילו הכי אומרים אבינו מלכנו, ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם בעשרת ימי תשובה⁵, וספק עבירה צריך יותר תשובה מעבירה ודאי, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע.

והירא את דבר השם⁶, לבו יחיל בקרבו, בדעתו שכל מעשיו בספר נכתבים, ובעת ההיא האלקים יביא במשפט את כל מעשה על כל נעלם אם טוב ואם רע, כי האדם נדון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם ביום הכפורים. ובעת אשר ידע האדם כי יביאו את דינו לפני מלך בשר ודם, הלא יחרד חרדה גדולה וישית עצות בנפשו, ובכל דרכי חריעות יחיש מפלט לו, ולא תעלה על רוחו לפנות על ימין או על שמאל ולהתעסק ביתר חפציו, ולא יתרפה ביום צרה מהכין לב להנצל כצבי מיד. לכן מה נואלו היוצאים לפעלם ועבודתם עדי ערב, בימים הנוראים ימי הדין והמשפט, ואנם יודעים מה יהיה משפטם! הלא להגותם יהגה לבם ביום שידובר בס, שנאמר (שיר השירים ח, ח): "מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה".

וראו לכל ירא אלקים למעט בעסקיו ולהיות רעיוניו נחתים, ולקבוע ביום ובלילה עתים⁷, להתבודד בחדריו, ולחפש דרכיו ולחקור, לקדם אשמורות, ולהתעסק בדרכי התשובה וכשרון המעשה, ולשפוך שיח, ולשאת תפלה ורנה, ולהפיל תחנה, והעת עת רצון והתפלה נשמעת בה, כענין שנאמר (ישעיה מט, ח): "בעת רצון עניתך וביום ישועה עזרתך", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה "דרשו ה' בהמצאו" – אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

ודברים, שמיקל בהם כל השנה, יחמיר בהם בעשרת ימי תשובה, בין בעניני כשרות המאכלים, וכעין פת עכו"ם או חלב סתם וכדומה, שכל דבר שיש בו חשש פקפוק לא יאכלנו, ובין בשאר דברים, שכל דבר שיש בו מחלוקת, אף שהלכה כדברי המיקל, יש להחמיר בו בימים אלה. ויוסיף חומרות ודקדוקי מצוות ככל האפשר⁸.

דף יח:

ב. בתשעה באב חרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר ... צום הרביעי ... צום העשירי זה עשרה בטבת

⁵ רמ"א תרג

⁶ ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ב אות יד

⁷ כתב הרא"ש שיקרא באלו הימים באגרת התשובה של רבינו יונה והאר"י ז"ל כתב שחייב ללמוד בספרי מוסר כל השנה וכ"כ הגר"א במשלי בכ"מ ובמע"ר ועכ"פ באלו הימים יעשה כל אדם כדעת הזוהר שישוב קודם שישכב ויתאונן על חטאיו ויפשפש במעשיו. מ"ב שם ב

⁸ וראה גם בברכ"י סימן תר"ב אות ב' ובמטה אפרים שם סעיף מ"ז

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

יש ימים⁹ שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שאירעו בהן, כדי לעורר הלבבות ולפתוח דרכי התשובה ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים ומעשה אבותינו שהיה כמעשינו עתה, עד שגרם להם ולנו אותן הצרות, שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב שנאמר (ויקרא כו פסוק מ) וְהִתְוַדּוּ אֶת עֲוֹנֵם וְאֶת עֵז אֲבֹתָם.

ואלו הן – יום שלישי בתשרי שבו נהרג גדליה בן אחיקם ונכבית גחלת ישראל הנשארה וסיבב להתם גלותן. ולמדך ששקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלהינו.

עשירי בטבת שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק.

שבעה עשר בתמוז וחמשה דברים אירעו בו נשתברו הלוחות, ובטל התמיד מבית ראשון והובקעה ירושלים בחורבן שני¹⁰, ושרף אפוסטומוס הרשע את התורה, והעמיד צלם בהיכל.

תשעה באב וחמשה דברים אירעו בו נגזר על ישראל במדבר שלא יכנסו לארץ, וחרב הבית בראשונה ובשנייה, ונלכדה עיר גדולה וביתר שמה והיו בה אלפים ורבבות מישראל והיה להם מלך גדול ודימו כל ישראל וגדולי החכמים שהוא המלך המשיח, ונפל ביד גוים ונהרגו כולם והיתה צרה גדולה כמו חורבן המקדש, ובו ביום המוכן לפורענות חרש טורנוסרופוס הרשע ממלכי אדום את ההיכל ואת סביביו לקיים (ירמיהו כו פסוק יח) צִיּוֹן שָׁדָה תִּחְרָשׁ.

וארבעת ימי הצומות האלו הרי הן מפורשין בקבלה וחייבים להתענות בהם¹¹ (זכריה ח פסוק יט) פֶּה אָמַר ה' עֲבָאוֹת עוֹם הָרְבִיעִי וְעוֹם הַחֲמִישִׁי וְעוֹם הַשְּׁבִיעִי וְעוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשֹּׁן וְלִשְׁמֻחָה וְלִמְעֵרִים טוֹבִים, עוֹם הַרְבִּיעִי זֶה שֶׁבַע עֶשֶׂר בְּתַמּוּז שֶׁהוּא בְּחֹדֶשׁ הַרְבִּיעִי, וְעוֹם הַחֲמִישִׁי זֶה תְּשַׁע בְּאָב שֶׁהוּא בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי, וְעוֹם הַשְּׁבִיעִי זֶה שְׁלֹשָׁה בְּתִשְׂרִי שֶׁהוּא בְּחֹדֶשׁ

⁹ רמב"ם הלכות תעניות פרק ה הלכה א – ה

¹⁰ אף על גב דכתיב בקרא עוֹם הַרְבִּיעִי בְּמָוֶה לְחֹדֶשׁ הוֹבְקָה הָעִיר הָאִידִנָּא מִתְעַנִּין בִּי"ז בּוּ מִשׁוּם דַּמְתַּחֲלָה תִּקְנּוּ תְעִינִית בְּמָוֶה בּוּ לְפִי שְׁבַט' בּוּ הוֹבְקָה הָעִיר בְּרֵאשׁוֹנָה וּבִשְׁנֵייה הוֹבְקָה בִּי"ז וְכוּיִן דְּבִשְׁנֵייה הוֹבְקָה בִּי"ז תִּקְנּוּ לְהַתְעַנּוֹת בִּי"ז בּוּ לְפִי דְחוֹרְבַן בֵּית שְׁנֵי חֲמִיר לִן וּמ"מ עוֹם הַד' הוּא לְהַבְקֵת הָעִיר וּלְצָרוֹת שֶׁהוֹכְפְּלוּ בּוּ. טור או"ח תקמ"ט

¹¹ שו"ע ונו"כ תרמ"א

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

השביעי, וצום העשירי זה עשרה בטבת שהוא בחדש העשירי. והיה ראוי להקדימו בסדר הפורענות אלא שכתב בסדר החדשים¹².

אחד מארבעה ימי הצומות שחל להיות בשבת דוחין אותו לאחר השבת, חל להיות בערב שבת מתענין בערב שבת, ובכל הצומות האלו אין מתריעין ולא מתפללין בהן תפלת נעילה, אבל קורין בתורה שחרית ומנחה בויחל משה, ובכולן אוכלים ושותין בלילה חוץ מתשעה באב.

ג. בטלה מגילת תענית

הלכתא¹³ בטלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם משום שנעשו בהם נסים לאבותינו ועשאוהם חכמים כיו"ט שלא להתענות בהם וגם לפנייהם ולאחריהם אסרו בהם להתענות בימינו שבעונותינו ארעו בהם הרבה מאורעות ובטלום מותר להתענות בהם וכל שכן לפנייהם ולאחריהם, חוץ מבהנוכה ופורים כמבואר להלן דף יט:

וכתב הראב"ד¹⁴ דדוקא יחיד יכול להתענות בהן אבל עבור אסורין לגזור תענית בהן ואפי' לפנייהם ולאחריהם נמי אסור, אולם הראשונים חלקו עליו, וכן המנהג¹⁵ שלא לדקדק כלל בימי מגילת תענית לא ליחיד ולא לציבור.

י"א¹⁶ שבטלה מגילת תענית שלא לעשות היום טוב על כל ישראל. אבל כל יחיד בזמן המצוה, יום טוב שלו הוא, ולפיכך מי שאירע לו נס, וכל שכן בני עיר, יכולין לתקן בהסכמה¹⁷ עליהם ועל הבאים אחריהם לעשות אותו יום כמו יום פורים¹⁸, ואותה סעודה שעושין בשביל הנס, היא סעודת מצוה.

¹² טור וש"ע שם ב

¹³ שו"ע ונו"כ תקענ

¹⁴ הטור שם הביא דבריו

¹⁵ כ"כ הבי"י שם ותמה על דברי הטור

¹⁶ חיי אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל קנה סעיף מא ועיי"ש שכתב על הנס שאירע לו בחצירו וכתב שיתאספו יחד תיכף אחר מעריב וידליקו נרות כמו ביום טוב ולומר שיר היחוד כולו בנעימה ובמתון, ושיר הכבוד בזמרה, ואחרי זה מזמורי תהלים במתון, ואלו הם, קי"א קי"ז קי"ז כ"ג ל"ד ס"ז ק' ק"ג קב"א ק"ל קל"ד קל"ח קל"ט קמ"ג קמ"ח ק"נ. ואחרי זה לעשות סעודה ללומדי תורה למי שאפשר, וליתן צדקה כברכת ה' כפי השגת ידו

¹⁷ מגן אברהם סימן תרפו ס"ק ה מהר"מ אלשקר מ"ט ועיינן בס' משא מלך ח"ז סי' ט"ו.

¹⁸ ועיינן שו"ת דברי יציב ליקומים והשמטות סימן סג שכתב "וכעת נראה לומר בפשטות עפ"י החתם סופר בשו"ת או"ח סי' ר"ח ובחיו"ד סו"ס רל"ג דקביעת יום מועד ביום עשיית נס הוא מדאורייתא מק"ו דהשתא מעבדות לחרות כ"ש ממתה לחיים כבמגילה יד. ושלפ"ז יום פורים וימי הנוכה דאורייתא הם אלא שחכמים תקנו מה לעשות בהם, וגם ההלל בהנוכה י"ל דהוי מן התורה כדעת בה"ג עיינן שם. אולם הנאון הנצי"ב בהעמק שאלה (סי' כו אות א) האריך לדחות דברי החת"ס הנ"ל, והעלה שעיקר הנוכה בזה"ז דרבנן, ורק באותה שנה שאירע הנס ואיכא ק"ו הוי מה"ת, אבל לדורות אינו אלא מדרבנן. ע"ש. וע"ע בשו"ת בית לוי (חאו"ח ס"ס ד) ובשו"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים סימן מה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>